

[elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.isoc.com.ua/institute>. 4. Mayovets', Ye.Y., Bilyk I.V. *Problema stanovlennya ta rozvytku instytutu sotsial'noho partnerstva na vitchyznyanomu rynku pratsi*. – Innovatsiyna ekonomika. Vseukrayins'kyu naukovo-vyrobnychyy zhurnal.7 '2012, No 33, P.11-13. 5. *Metodychni rekomendatsiyi shchodo formuvannya ta vprovadzhennya v Ukraini systemy sotsial'noyi vidpovidal'nosty ibiznesu* (vyrobnychyy riven'). –DU NDI sotsial'no-trudovykh vidnosyn. L.,2012. 6. Tkach A.A. *Nova instyutsional'na ekonomichna teoriya*.Navchal'nyu posibnyk.– Kiev Tsentр uchbovoyi literatury, 2007.-304 p. 7. *Reytnyn investytsiynoyi pryvablyvosti rehioniv*.–www.ukrprojekt.gov.ua. 7 <http://ubr.ua/labor-market>.

Надійшла (received) 11.02.2015

УДК 332.122

О.В. ПОПАДИНЕЦЬ, канд. екон. наук, НТУ «ХП»;

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК МЕТА ТА НАПРЯМОК ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ СУЧАСНОГО КАПІТАЛІЗМУ

Стаття присвячена причинам необхідності оновлення ідеології економічної теорії на сучасному етапі в умовах глобальної соціально-економічної кризи. Саме соціальний вектор у розвитку суспільства та його домінування у економічних відносинах має дозволити узгодити інтереси різних верств населення, подолати існуючу майнову нерівність, забезпечити зростання добробуту та соціального благополуччя. Соціалізація долає протиріччя, властиві капіталістичному способу виробництва.

Ключові слова: соціалізація, гуманізація, майнова диференціація, бідність, криза індустріалізму.

Вступ. На початку XXI ст. ідея соціалізації економіки знову з'явилася в суспільній свідомості у якості «універсальної загальносвітової тенденції», що визначає загальний світовий порядок. Е. Валлерстайн заявляє: «Захід увійшов у смугу масивної кризи – не тільки економічної, але і фундаментальної політичної і соціальної. Світовий капіталізм перебуває в кризі як соціальна система... Ми відчайдушно потребуємо значно раціональнішої суспільної системи» [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам соціалізації економіки присвятили свої праці відомі вчені, серед яких: В. Геєць, А. Головінова, Ю. Зайцева, А. Бугалин, А. Бутенко, С. Калашников, О.Шутаєва та ін. У сучасній інтерпретації соціалізація економіки визнається напрямком світової економічної трансформації; а її сутність передбачає все більш тісну інтеграцію приватних і громадських інтересів, властиву змішаній економіці, соціальну переорієнтацію виробництва, гуманізацію праці і життя людей, пом'якшення соціальної диференціації та зростання ролі соціальної сфери.

Декларується, що саме соціальна спрямованість має пронизувати всі сфери економіки розвинених західноєвропейських країн. Центром соціально-економічного розвитку має стати людська особистість. Відбуваються якісні зрушення в системі потреб, структурі попиту і споживання, способі та якості життя, умовах розвитку людини. Сьогодні досить актуальним є дослідження впливу соціалізації на економічні результати виробництва, ефективність економічної системи. У теж час у економічній літературі не достатньо дослідженим залишається питання оновлення загальної парадигми економічного розвитку та роль соціалізації як ідеології функціонування і трансформації господарської системи.

Метою статті є дослідження процесу соціалізації економіки як напрямку та мети масштабної трансформації глобальної та національної економічної системи.

Постановка проблеми. Науковці останні роки безрезультатно намагається здолати енергетичні, політичні, боргові, продовольчі наслідки глобальної фінансово-кредитної кризи [2, С.16], спричинені процесами системного характеру. Так, на думку Дж.Сороса, вся глобальна фінансова система збудована на помилкових припущеннях, а хибні уявлення лягли в основу всього соціального устрою. В. Геєц відзначає кризу споживчої моделі, оскільки культ споживання і багатства породжує не кращі зразки людської поведінки [3, С.9]. «Надмірне насадження раціоналістичної моделі поведінки «людини економічної», насильницьке проштовхування «нових загальнолюдських цінностей» у вигляді квазікультури споживання, обов'язкової для всіх, є однією з причин кризи індустріалізму» [3].

Матеріали досліджень. В останні роки активно зростає прірва між багатими і бідними, розшарування суспільства, соціальне невдоволення. Капіталізм ХХ ст. у ХХІ ст. зазнає нищівної поразки і світова економічна система потребує повного перезавантаження. З позиції економічної теорії, головною соціально-економічною проблемою сьогодення стала проблема перевибору ціннісного підходу. Сьогодні, як і на початку 30-х рр., наявності духовна порожнеча, спустошеність економічної теорії, що засвідчує помилковість її вихідних методологічних передумов, оскільки приватний інтерес і націленість на практичну вигоду не забезпечують суспільне благо. Так, приватний інтерес сам по собі є аморальним, а спроба побудувати на його основі загальнонаукову методологію веде до заперечення будь-яких етичних принципів [2, С.19]. Доктрина сучасного капіталізму передбачає, що егоїстичні інтереси окремих індивідів за допомогою конкуренції сприяють добробуту всіх. Подібний ціннісний підхід у економіці робить її безглуздою, а її мету – ірраціональною (виробництво заради виробництва, безглузде зростання), навіть небезпечною для людства [5]. Твердження, що неухильне зростання потреб властиве людині, насправді спірне, оскільки сьогоденні зростання потреб – насамперед результат згубного впливу ринку, реклами і загального тиску товарного способу життя. Оскільки економічна теорія

методологічно охоплює всі сфери людського суспільства, то основний принцип неокласиків – це фактичне розтління суспільства. Це дозволяє стверджувати про методологічну кризу офіційної науки. Перший криза завершився формуванням ідей неокласичного синтезу, коли методологічний індивідуалізм, властивий класикам, доповнився ідеєю державного регулювання, дозволивши подолати наслідки Великої депресії і закласти основи соціального ринкового господарства. У сучасній економіці діють живі люди, а не «економічні агенти», конкуруючі між собою для отримання максимального прибутку. В економічні відносини безпосередньо залучені психологічні, етичні, моральні чинники. Саме їх і слід розвивати, культивувати і посилювати. Сьогодні виникла нова криза, яка втілюється в необхідності перегляду, переосмислення вихідних життєвих цінностей на всіх рівнях господарювання. Тільки трансформація системи цінностей згідно викликів сучасності забезпечить людству процвітання.

Економічний аспект соціалізації передбачає підпорядкування економічних процесів інтересам розвитку людини, перерозподіл результатів виробництва в цілях суспільства, поліпшення умов виробництва і життєдіяльності населення, що і означає становлення нового типу економіки. Соціалізація економіки спостерігається через загальний зріст доходів населення, національного добробуту. Протягом 1970-1990 рр. реальні доходи на душу населення в розвинених країнах Заходу зросли в 1,5-2 рази, а децильний коефіцієнт становить не більше 6-7. Тобто, відбувається поступове пом'якшення соціальної диференціації, вирівнювання доходів на користь вразливих верств населення. В пом'якшенні соціальної диференціації велика роль держави. На соціальні потреби в розвинених країнах витрачається до 60% ВВП. Зростають видатки на розвиток людського потенціалу і соціальну інфраструктуру. Соціальні інвестиції і інвестиції в людський капітал збільшуються швидше за інвестиції у матеріально-речовий капітал.

До інших ознак «соціалізованої» економіки відносять:

- розвиток колективних форм приватної власності, її деперсоніфікація через збільшення частки інституційних інвесторів у акціонерному капіталі;
- збільшення частки населення, що стає співвласником національного багатства через пенсійні, інвестиційні та страхові фонди;
- співучасть працівників в управлінні акціонерним капіталом;

Змінюється соціальна структура суспільства: розмиваються соціально-класові відмінності, посилюється вертикальна соціальна мобільність, складаються різні форми соціального партнерства [1].

Результати досліджень. Економічне зростання виступає обов'язковою передумовою для соціального прогресу, хоча само по собі його не гарантує. Воно має супроводжуватися дотриманням певних соціальних правил, заснованих на спільних цінностях і які дозволяють учасникам цього процесу реалізувати свій людський капітал. Необхідно, щоб економічна і соціальна

політики взаємно посилювали одне одну, створюючи умови для сталого розвитку. Об'єктивною основою соціальної економіки є зростаюча взаємозалежність економіки і соціальної сфери, взаємопроникнення економічного і «соціального». Соціальна сутність людини завжди виявляється в його економічній діяльності. Соціалізація економіки, починаючись із створення сприятливих зовнішніх умов для задоволення потреб людей, завершується перетворенням людини в головний чинник і результат виробництва. Це підвищує вимоги до якості робочої сили, творчих здібностей людини, її психології, настрою та ін. Як результат – сам капітал дбає про розвиток людини для підвищення ефективності виробництва і починає займатися соціалізацією виробництва [6]. Так, соціалізація економіки здатна забезпечити: ефективне регулювання соціально-трудових відносин; зниження соціальних ризиків та уникнення конфліктних ситуацій; підвищення соціального захисту працівників; підвищення зацікавленості працівників у результатах виробництва, досягнення соціального партнерства та конкурентоспроможності економічної системи [1, С.58].

На практиці можна побачити посилення тенденції до десоціалізації. Десоціалізація – це небажання підтримувати соціальні зв'язки з оточуючими, що в бізнесі проявляється у відсутності клієнтоорієнтованого підходу, а в політиці – через брак зворотного зв'язку з народом. У суспільстві десоціалізація означає неможливість об'єднання громадян задля вирішення спільних проблем, небажання шукати компроміси [7, С.58].

Висновки. На жаль, часто соціалізація економіки сприймається як ряд короткострокових соціальних заходів. Найгостріші проблеми бідності, безробіття, міграції, соціального захисту отримують лише формальний підхід. Замість пом'якшення соціальних проблем відбувається їх наростання, перехід на якісно інший рівень. Так, посилення соціальної незахищеності, масовий характер бідності, безробіття, поглиблення майнової диференціації викликають нові проблеми в соціально-трудовій сфері, позбавляють значну частину населення країни економічної свободи, свідчать про виникнення розбіжностей інтересів економічних суб'єктів та різних верств населення. Як результат неузгодженої економічної поведінки при вирішенні соціальних питань відбувається погіршення індивідуального економічного добробуту і добробуту суспільства в цілому.

Список літератури: 1. *Шутаєва Е.* Социализация экономики как одна из ключевых составляющих мировой экономической трансформации / *Е. Шутаева* // Ученые записки ТНУ им. В. И. Вернадского. Экономика и управление. - 2014. - Т. 27(66), № 1. - С. 186-194. 2. *Артьомова Т.* Методологічна анатомія глобальної фінансово-кредитної кризи/ *Т. Артьомова* // Економічна теорія. – 2011.– №2. – С.16-26 3. *Гець В.* Довіра як елемент соціального капіталу в економічному розвитку України / *В. Гець* // Економічна теорія. – 2010. – № 3 – С.7-19. 4. *Белик А.* Экономическая антропология: взаимодействие экономики и культуры/ *А. Белик* // Экономический журнал.– 2010.–№4(20). 5. *Zbigniew Brzezinski.* Out of Control. Global Turmoil on the Eve of the Twenty First Century / *Brzezinski Zbigniew.* - New York, Charles Scribner's sons, 1993. 6. *Гриценко А.* Капитализация экономики в ретроспективе и перспективе /*А.Гриценко* //

Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. 2009. – Вип. 15. – С.191-195. 7. Социализация экономики – выход из тупика? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://newsland.com/news/detail/id/649460/>

Bibliography (transliterated): 1. Shutaeva E. *Sotsializatsiya ekonomiki kak odna iz klyuchevykh sostavlyayuschih mirovoy ekonomicheskoy transformatsii* / E. Shutaeva // Uchenye zapiski TNU im. V. I. Vernadskogo. Ekonomika i upravlenie. - 2014. - Vol. 27(66), No 1. – P. 186-194. 2. Artomova T. *Metodologichna anatomiya globalnoyi finansovo-kreditnoyi krizi* / T. Artomova // Ekonomichna teoriya. – 2011.– No 2. – P.16-26 3. Geets V. *Dovtra yak element sotsialnogo kapitalu v ekonomichnomu rozvitku Ukraini* / V. Geets // Ekonomichna teoriya. – 2010.– No 3 – P.7-19. 4. Belik A. *Ekonomicheskaya antropologiya: vzaimodeystvie ekonomiki i kulturyi*/ A. Belik // Ekonomicheskyy zhurnal.– 2010.–No 4(20). Zbignew Brzezinski. *Out of Control. Global Turmoil on the Eve of the Twenty First Century* / Brzezinski Zbignew. - New York, Charles Scribner`s sons, 1993. 6. Gritsenko A. *Kapitalizatsiya ekonomiki v retrospektive i perspektive* /A.Gritsenko // Metodologiya, teoriya ta praktika sotsiologichnogo analizu sучasnogo suspiilstva. 2009. – No 15. – P.191-195. 7. *Sotsializatsiya ekonomiki – vyihod iz tupika?* [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://newsland.com/news/detail/id/649460/>

Надійшла (received) 12.02.2015

УДК 332.1

О.В.СТЕПАНОВА, канд. екон. наук., доц., Харківський національний університет радіоелектроніки, Харків

ВИЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ ОПТИМАЛЬНОГО РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ

Запропоновано методичний підхід з використанням чіткої формалізованої моделі, яка орієнтована на одержання інтегрального показника, тобто, критерію оптимального розміщення продуктивних сил. Систему показників, які характеризують розміщення продуктивних сил, представлено у вигляді дерева цілей. Для дослідження ступеня впливу кожного показника на ефективність розміщення продуктивних сил, використано математико-статистичні методи експертних оцінок. В якості критерію оптимального розміщення продуктивних сил пропонується використати аддитивну функцію корисності.

Ключові слова: продуктивні сили, критерій оптимального розміщення продуктивних сил, дерево цілей, експертні методи, аддитивна функція корисності.

Вступ. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку України пріоритетним напрямом є регіональна стратегія розвитку, яка потребує структурної перебудови всієї господарської системи. Великого значення набуває раціональне розміщення продуктивних сил (РПС), що дозволяє підвищити ефективність виробництва і використання природних і економічних ресурсів. Розміщення продуктивних сил – це динамічний процес розвитку будь-якого виробництва продукції, що базується на науковому

© О.В.Степанова, 2015